sara.kuitunen@eduskunta.fi

Asiantuntijalausuntopyyntö, eduskunnan työ-ja elinkeinojaosto, perjantai 15.11.2019 / HE 29/2019 vp

HE 29/2019 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2020

Teema: Pl 32
Kotouttaminen vuoden 2020 talousarvioehdotuksessa ja kotoutumisen kehittämishaasteet

Maahanmuuttajien työllistymisen tilanne ja kehitysnäkymät

Pirkanmaalla työttömien ulkomaalaisten määrä on pienentynyt viime vuosien aikana sekä absoluuttisesti että suhteellisesti. Työttömien ulkomaalaisten määrä on pudonnut vuodesta 2016 lähtien noin 180 henkilöllä vuodessa, ja työttömien suhteellinen osuus ulkomaalaisista työnhakijoista on pudonnut vastaavana aikana noin 10 prosenttiyksikköä. Syyskuussa 2019 työttömiä ulkomaalaisia oli Pirkanmaalla n. 1600, joka on n. 31% ulkomaalaisista työnhakijoista. Luku on edelleen noin kolminkertainen valtaväestöön verrattuna.

Työllisyystilanteen kehitysnäkymät vuodelle 2020 ovat kaiken kaikkiaan melko hyvät, mistä johtuen myös ulkomaalaisten työllisyyskehityksen odotetaan edelleen paranevan. Huolimatta osaavan työvoiman saatavuusongelmista ulkomaalaisten työllisyyskehitys on valitettavan hidasta. Tästä johtuen erityisesti maahanmuuttajien osaamisen tunnistamiseen ja hyödyntämiseen sekä toisaalta työelämän ja maahanmuuttajien kohtaamisen edistämiseen pitää kohdentaa erityisiä toimenpiteitä ja resursseja.

Kuntien moniammatillinen osaamiskeskustoiminta

Kuntien osaamiskeskustoiminta käynnistyi vuoden 2019 alussa. Täydellä teholla toiminta saatiin Pirkanmaalla (Tampereella) kuitenkin käyntiin vasta syksyllä 2019, mistä syystä osaamiskeskustoiminnan jatkorahoitus on erittäin tarpeellista. Osaamiskeskuksen toiminnan tarkoituksenmukainen kohdentaminen vaatii tiivistä yhteistyötä alueella, jotta palveluiden päällekkäisyyttä pystytään välttämään ja asiakkaiden ohjausta tehostamaan. Myös toiminnan tulosten ja vaikuttavuuden seurantaa pitää edelleen kehittää.
Mikäli osaamiskeskusten toiminta jatkuu ja vakiintuu, on mietittävä myös sen alueellista kattavuutta. Tällä hetkellä esim. Tampereen osaamiskeskus palvelee vain tamperelaisia maahanmuuttajia, kun taas monet muut kotoutumista tukevat palvelut (esim. TE-palvelut, koulutuspalvelut, ohjaus- ja neuvontapalvelut) palvelevat koko kaupunkiseutua, ja suurelta osin koko Pirkanmaata. Tämä ristiriita aiheuttaa ajoittain epäselvyyttä sekä asiakkaissa että muiden toimijoiden parissa.

Maahanmuuttajien ohjaus- ja neuvontapalvelut

Ohjaus- ja neuvontapalveluita on eri alueilla kehitetty n. 10 vuoden ajan erilaisten projektirahoitusten turvin. Osin kunnat, erityisesti isommat kaupungit, ovat myös vakiinnuttaneet palveluita osaksi omaa toimintaansa. Näin on tehty myös Tampereella, missä maahanmuuttajainfo Mainion toiminta on pysyvä osa Tampereen kaupungin palveluita. Huolimatta tästä Mainio palvelee maahan muuttaneita laajasti riippumatta asuinkunnasta, ja on voimakkaasti kehittänyt mm. etäneuvontapalvelua. Neuvontaa saa tällä hetkellä erittäin monikielisen henkilöstön ansiosta 19 eri kielellä, ja se on myös kytketty kiinteäksi osaksi edellä kuvattua osaamiskeskustoimintaa.

Budjettiesityksen mukainen valtion rahoitus ohjaus- ja neuvontapalveluihin on tarpeellista, jotta kaikki maahan muuttaneet voivat saada neuvontaa asuinpaikasta, maahantulosyystä ja työmarkkina-asemasta riippumatta. Erityisesti alkuvaiheessa omakielinen neuvonta ja ohjaus edistää kotoutumista merkittävästi, mistä syystä monikieliset neuvontapalvelut ovat tarpeellisia. Alueelliset neuvontapalvelut on järkevä rakentaa nykyisten palveluiden osaksi/ympärille. Samalla pitää keskitetysti kehittää kansallisella tasolla etäneuvontapalvelua, minkä kautta pystytään tehokkaasti tarjoamaan maantieteellisesti kattavaa neuvontapalvelua myös harvinaisemmilla kielillä.

Työllisyyden kuntakokeilu

Nyt haussa olevat työllisyyden kuntakokeilut tulevat vaikuttamaan merkittävästi sekä osaamiskeskusten että ohjaus- ja neuvontapalveluiden kehitykseen. Erittäin tärkeää on varmistaa, että maahan muuttavien kotoutumispalveluita sujuvoitetaan ja nopeutetaan mahdollisen kokeilun myötä tasapuolisesti kaikilla alueilla riippumatta siitä, onko kotoutumispalveluiden päävastuu kunnalla vai TE-toimistolla. Resursseja tulee kohdistaa erityisesti tehokkaaseen ohjaukseen, osaamisten kartoittamiseen sekä työelämä- ja yritysyhteistyön kehittämiseen. Yhteisen asiakaskunnan kanssa pitää resurssien tarkoituksenmukaisesta kohdentamisesta ja työnjaosta sopia avoimesti.

Kotoutumiskoulutus

Kotoutumiskoulutus on muutaman viime vuoden aikana kehittynyt perinteisestä kielikoulutuksesta laajempaa kotoutumista tukevaan suuntaan. Kehitys on Pirkanmaan kokemuksen mukaan ollut pääsääntöisesti hyvä, ja koulutukseen osallistuneiden kotoutumisvalmiudet ovat keskimäärin paremmat kuin aiemmin. Mikäli taas mitataan pelkkää kielitaidon kehitystä, eivät varsinkaan hitaammat oppijat saavuta kotoutumiskoulutuksen tavoitetasoa. Koulutusta pitää siksi edelleen kehittää vastaamaan erilaisten oppijoiden ja ryhmien tarpeita.

Maahanmuuttajien ja kotoutujien määrän jatkuva kasvu edellyttää, että erilaisia koulutuspolkuja on tarjolla riittävästi. Myös kotoutumisajan ylittäneille tulisi pystyä tarjoamaan kotoutumis-/kielikoulutusta erityisesti silloin, kun kotoutumisaika on keskeytynyt esim. perheen perustamisesta tai sairaslomista johtuen. Tämä edellyttää kotoutumispalveluiden resurssien kasvattamista, tai vähintään pitämistä entisellä tasolla.

Resurssien käyttöä voidaan joiltain osin tehostaa kotoutumiskoulutusten etä- ja verkko-opintovaihtoehtoja lisäämällä. Esimerkiksi nopeasti eteneviä oppijoiden verkkokoulutuksia järjestetään jo nyt eri maakuntien yhteistyönä, ja näitä mahdollisuuksia tulee edelleen lisätä. Samoin omakielisen yhteiskuntaopetuksen järjestäminen etäopetuksena yli aluerajojen olisi tärkeää vakiinnuttaa.

Maahanmuuttajien nopeammat polut työelämään onnistuvat vain siten, että kotoutumiskoulutusten työelämäyhteistyötä vahvistetaan, ja työnantajat ja yritykset näkevät kotoutujat potentiaalisena työvoimana. Erityisesti henkilöt, joilla on kotimaassa hankittua aiempaa osaamista, pystyttäisiin ohjaamaan nopeammin työelämään kytkemällä kotoutumiskoulutus tiiviimmin harjoitteluun, palkkatukeen tai työllistymiseen. Myös osaamisen kartoittaminen on usein perusteltua tehdä tiiviissä yhteydessä työelämään, tai jopa kokonaan tietyllä työpaikalla. Budjettiesitykseen nostettu työelämän monimuotoisuusohjelma on tästäkin näkökulmasta perusteltu.

Maahanmuuttopäällikkö Marja Huttunen